

ONDERZOEK NAAR DE FREQUENTIE VAN DE VORMEN VAN HET WERKWOORD BIJ KINDEREN

Hoeveel werkwoorden moeten kinderen kunnen schrijven?

"Spellingwijzer" (Praxis 14) biedt de kinderen een lijst van de \pm 4.000 meest frequente woorden aan. Werkwoorden zijn daarin niet vervat. Kinderen gebruiken ongeveer 1 werkwoord op 5 woorden. Wat maakt dat we op zoek gingen naar de 800 meest frequente werkwoordvormen.

HOE ZIJN DE WERKWOORDEN OVER DE VERSCHILLENDE VORMEN VERDEELD ?

We turfden een stapel vrije opstellen en dit gaf ons het volgende resultaat :

Tabel 1.

Noemvorm (dus ook OTT mv.)	25,93 %
Eerste vorm OTT	8,93 %
Tweede vorm OTT	11,76 %
Eerste vorm OVT	31,95 %
Tweede vorm OVT	12,78 %
Volt. deelw.	8,38 %
Onv. deelw.	0,02 %

BIJ VOLWASSENEN LIGT HET ANDERS :

Tabel 2.

Noemvorm	33	%
Eerste vorm OTT	3	%
Tweede vorm OTT	33	%
Eerste vorm OVT	10	%
Tweede vorm OVT	1,5	%
Volt. deelw.	16	%
Onv. deelw.	3	%

Dit is één van de redenen waarom we besloten de frequentie-
lijst van Uit den Boogaart (Utrecht 1975) niet te volgen.
Daarom gingen we zelf op onderzoek uit.
Vooreerst diende tabel 1 omgezet in absolute getallen
Voor de noemvorm (26 % van 800) gaf dat 208. We gingen
dus op zoek naar de 208 meest frequente noemvormen, enz.
Dit gaf volgend uitzicht aan tabel 1 :

Tabel 3

Noemvorm (+ OTT mv.)	208
Eerste vorm OTT	72
Tweede vorm OTT	96
Eerste vorm OVT	256
Tweede vorm OVT	104
Volt. deelw.	64
Totaal	800

WELK VAN DIE 800 VORMEN HEEFT MEER DAN EEN MOGE-
LIJKE VORM ?

M.a.w. welk zijn de vormen met een reële concurrent en waar
we ons dus zorgen moeten over maken ?
In ons onderzoek van 10.000 vormen moesten we afdalen tot
frequentie 2. Wat een totaal gaf van 572 vormen.
Dit maakt dat verder onderzoek op grotere schaal zich op-
dringt. Maar toch zijn de resultaten van deze steekproef
nu al verbluffend en ze kunnen al enige indicatie geven.

Geturfde vormen met frequentie ≥ 2

1	223	gaan	160	ben	419	is	759	was	245	gingen	77	geweest
2	212	zijn	118	heb	93	gaat	235	ging	184	waren	42	gedaan
3	147	hebben	76	ga	94	heeft/hebt	207	zegde/zei	103	kwamen	35	gevangen
4	80	doen	57	moet	57	wordt *	198	had *	97	hadden	29	gezien
5	62	komen	50	kan	44	zegt	162	kwam	84	moesten	26	gegaan
6	59	maken	48	zal	33	komt	114	werd *	43	werden	23	gemaakt
7	54	zien	36	doe	21	moet	92	moest	35	zagen	23	gewonnen
8	51	spelen	31	kom	17	weet	85	zag	33	mochten	16	gekomen
9	41	staan	30	wil	14	maakt	63	zou	29	konden	13	gehad *
10	40	halen	25	wordt *	13	doet	60	vroeg	28	kregen	13	gereden
11	37	moeten	25	zeg	13	kunt	53	stond *	22	zaten	13	gevonden
12	37	slapen	21	weet	12	bent	49	viel	21	reden	12	genomen
13	35	kijken	17	krijg	11	ligt	48	kon	21	stonden	12	gespeeld *
14	29	eten	17	mag	10	rijdt *	47	deed *	19	zouden	11	gegeten
15	29	rijden	15	hoor	10	staat	46	begon	18	zegden/ zeiden	10	gebracht
16	28	wandelen	15	vind *	9	heet	45	kreeg	17	deden	10	geworden

17	28	zwemmen	15	zie	9	vraagt	40	liep	16	hoorden	9	gebeurd *
18	26	zeggen	12	laat	8	antwoordt *	39	wou	14	stapten	9	gevallen
19	24	zullen	10	proeft *	7	krijgt	38	dacht	13	namen	9	gezegd *
20	24	lezen	10	kijk	7	roept	38	reed *	12	wisten	8	vertrokken
21	22	kunnen	9	zit	7	zit	36	riep	11	vertrokken	7	bedreigd *
22	22	laten	7	maak	6	blijft	36	zat	10	sprongen	7	gehoord *
23	22	worden	6	neem	6	laat	30	nam	9	begonnen	6	begonnen
24	20	drinken	6	pas	6	wilt	27	mocht	9	vonden	6	gedroomd *
25	21	leren	6	sta	6	woont	24	gaf	9	woonden	6	gekocht
26	19	zoeken	5	vraag	6	ziet	24	vond *	8	aten	5	aangekomen
27	18	lopen	4	denk	5	begint	21	hoorde	8	dachten	5	bedacht
28	18	vragen	4	geef	5	neemt	21	lag	8	trokken	5	gebroken
29	18	willen	4	heet	5	speelt	18	keek	8	wilden	5	gewandeld *
30	17	vertellen	4	hoop	4	hoort	17	antwoordde *	6	riepen	5	gezetten
31	16	nemen	4	luister	4	loopt	17	sprong	5	gaven	4	aangelopen
32	16	wachten	4	noem	4	mag	16	belde	5	speelden	4	gebleven
33	15	werken	4	zet	4	valt	16	liet	5	vroegen	4	gedroomd *
34	14	blijven	3	blijf	3	belt	15	heette *	4	bleven	4	geslapen

35	14	kopen	3	eet	3	brengt	15	wist	4	hielden	4	gesloten
36	13	liggen	3	koop	3	geeft	11	bleef	4	hingen	4	gevolgd *
37	13	schaatsen	3	stop	3	kan	14	maakt	4	lieten	4	gebeld *
38	13	vinden	3	val	3	kun	14	pakte	4	maakten	3	afgesproken
39	12	helpen	3	wacht	3	pakt	11	woonde	4	ontvingen	3	geamuseerd *
40	12	krijgen	2	begin	2	wacht	12	kocht	4	schrokken	3	gedrukt
41	12	mogen	2	droom	2	belandt *	12	schoot	4	vertelden	3	gehaald *
42	11	dansen	2	hang	2	draait	10	bracht	4	vielen	3	geleerd *
43	11	zetten	2	help	2	gebeurt	10	legde	4	wandelden	3	gelezen
44	11	zingen	2	kun	2	hangt	10	vertelde	3	keken	3	genezen
45	10	brenge	2	lig	2	houdt *	9	at	3	lachten	3	geprobeerd *
46	10	ontmoeten	2	loop	2	kost	9	schrok	3	lagen	3	gestoken
47	10	roepen	2	pak	2	leeft	9	volgde	3	leefden	3	gestolen
48	10	vissen	2	raad *	2	leest	8	draaide	3	praatten *	3	geworpen
49	10	voetballen	2	speel	2	ontmoet	8	sliep	3	vlogen	3	vergeten
50	10	zitten	2	verontschuldigd	2	schrijft	7	gebeurde	2	antwoordde *	2	afgelopen
51	9	geven	2	voetbal	2	slaapt	7	hield *	2	besloten	2	bevind *
52	9	hangen	2	zoek	2	stapt	7	lachte	2	dronken	2	bezeerd *

53	9	praten		2	steekt	7	stapte	2	droogden	2	gebonden
54	9	vechten		2	vertelt	7	droomde	2	goiden	2	gebraden
55	8	lachen		2	werkt	7	vloog	2	klopten	2	gedanst
56	8	vangen		2	wil	6	haalde	2	kropen	2	gegeven
57	7	gooien		2	zet	6	lukte	2	legden	2	gegooid *
58	7	fietsen				6	probeerde	2	liepen	2	gegoten
59	7	pakken				6	speelde	2	probeerden	2	gehuurd *
60	7	schieten				6	trok	2	sleepten	2	gekeken
61	7	schrijven				5	leefde	2	slieden	2	gekleurd *
62	7	schrikken				5	leerde	2	sloegen	2	gekregen
63	6	springen				5	vertrok	2	spraken	2	gekund *
64	6	vergeten				4	botste	2	staken	2	gelopen
65	6	verkopen				4	hing	2	stelden	2	genaamd *
66	6	verstaan				4	rende	2	stopten	2	genomen
67	6	wonen				4	scheen	2	verkochten	2	gepakt
68	5	aflopen				4	sprak	2	wachtten *	2	gepleegd *
69	5	doden				4	stak	2	zochten	2	gered *
70	5	dragen				4	stoppte	2	zwommen	2	geregend *

71	5	drukken				4	zette		2	geschreven
72	5	foppen				4	zocht		2	geslagen
73	5	gebruiken				3	barstte *		2	gesmild *
74	5	horen				3	brak		2	getekend *
75	5	ontvangen				3	dook		2	getraind *
76	5	redden				3	drukte		2	gevierd *
77	5	rinkelen				3	gooide		2	gevraagd *
78	5	vallen				3	kroop		2	gewerkt
79	5	vertrekken				3	las		2	gewond *
80	5	winnen				3	noemde		2	gezetten
81	4	brullen				3	ontplofte		2	ingepakt
82	4	dromen				3	opende		2	opgegeven
83	4	lezen				3	raakte		2	opgesloten
84	4	onderzoeken				3	schreef		2	overgezet
85	4	ontwikkelen				3	stelde		2	ingepakt
86	4	opeten				3	trapte		2	uitgevonden
87	4	opstaan				3	verdween		2	verloren
88	4	smullen				3	verscheen		2	verzorgd *

89	4	stelen				3	verwachte*		
90	4	verdwalen				3	ving		
91	4	volgen				3	wandelde		
92	4	wassen				3	wees		
93	4	winnen				3	won		
94	3	aanvallen				3	durfde		
95	3	bakken				2	afspeelde		
96	3	bekijken				2	besloot		
97	3	bellen				2	beviel		
98	3	betalen				2	bleef		
99	3	bezichtigen				2	bleek		
100	3	bijten				2	brulde		
101	3	blaffen				2	doodde *		
102	3	blussen				2	dronk		
103	3	boksen				2	geloofde		
104	3	draaien				2	greep		
105	3	geloven				2	herinnerde		
106	3	houden				2	holde		

107	3	jagen				2	hulde		
108	3	kiezen				2	klonk		
109	3	klaarmaken				2	knipte		
110	3	klimmen				2	koos		
111	3	koekoeken				2	landde *		
112	3	leggen				2	leidde *		
113	3	luisteren				2	luisterde		
114	3	meenemen				2	merkte		
115	3	ontsnappen				2	rinkelde		
116	3	optreden				2	rolde		
117	3	overvallen				2	sloeg		
118	3	rennen				2	smaakte		
119	3	rusten				2	sprak		
120	3	sluiten				2	stak		
121	3	sporten				2	stampte		
122	3	steken				2	startte *		
123	3	stoppen				2	steeg		
124	3	trainen				2	stormde		

125	3	turnen				2	stuurde		
126	3	varen				2	tekende		
127	3	verdienen				2	telde		
128	3	verlaten				2	veegde		
129	3	verslapen				2	verdiende		
130	3	verstoppen				2	vergat		
131	3	vervelen				2	verjaarde		
132	3	vluchten				2	verkocht		
133	3	wekken				2	verliep		
134	3	weten				2	verstond *		
135	2	aanvangen				2	vluchtte *		
136	2	afmaken				2	voelde		
137	2	afstaan				2	waste		
138	2	afwassen				2	weende		
139	2	beleven				2	zong		
140	2	beschermen							
141	2	bespeuren							
142	2	bestellen							

143	2	bevrijden							
144	2	bouwen							
145	2	branden							
146	2	broeden							
147	2	denken							
148	2	doorgaan							
149	2	gieten							
150	2	heten							
151	2	hollen							
152	2	huilen							
153	2	kiezen							
154	2	kamperen							
155	2	laden							
156	2	landen							
157	2	nadenken							
158	2	ontstaan							
159	2	opbellen							
160	2	openen							

161	2	overgeven							
162	2	passen							
163	2	plukken							
164	2	proberen							
165	2	rekenen							
166	2	schilderen							
167	2	schreeuwen							
168	2	slaan							
169	2	spellen							
170	2	starten							
171	2	tieren							
172	2	trouwen							
173	2	uitrusten							
174	2	verafschuwen							
175	2	verwachten							
176	2	verzorgen							
177	2	waterfietsen							
178	2	wegen							
179	2	zagen							

Ten overvloede : volgende vormen hebben een reële concurrent

Noemvorm (dus ook OTT mv.) :

wachten, ontmoeten, praten, doden, rusten, sporten, vluchten, bevrijden, branden, broeden, laden, landen, starten, uitrusten, verwachten.

Eerste vorm OTT :

word, vind, houd, raad.

Tweede vorm OTT :

wordt, rijdt, antwoordt, laat, belandt, gebeurt, houdt.

Eerste vorm OVT :

verwachtte, verwondde.

Tweede vorm OVT :

praatten, antwoordden, wachtten, barstten, bereidden, kneedden, rustten.

Voltooid deelwoord :

gebeurd, bedreigd, bevrijd, bezeerd, verzorgd.

Dit zijn er ... jawel, 35 op de 572. Na verder onderzoek (in samenwerking met de U.I.A.) zullen er nog wel enkele bijkomen, kunnen lichte verschuivingen zich voordoen, maar toch.

Houden we voor ogen dat de andere werkwoorden slechts één vorm hebben en vermijden we alvast de kinderen systematisch aan het twijfelen te brengen zoals in volgend voorbeeld van hoe het niet moet.

1. Jij ... het mooie beeldje	vergulden
2. Jij ... poppenkast voor je vriendjes.	spelen
3. Bij het spel ... je de tegenspelers niet.	hinderen
4. Je ... tevergeefs op de schoolbus.	wachten
5. Na een bewogen vliegtuigreis ... je toch veilig.	landen
6. Jij ... niet regelmatig je klasagenda ...	invullen
7. ... je tijdig een dokter ?	raadplegen
8. Je ... als scheidsrechter bij het spel.	fungeren
9. Jij ... je oude boekenkast wel ... ?	opknappen
10. Vóór het eten ... je je handen.	wassen

NAAR EEN NIEUWE DIDACTIEK ?

We onderscheiden 3 stappen :

1. Het werkwoord wordt niet beredeneerd, maar fouten worden verbeterd (onderbouw L.O.).
2. De hoogfrequente vormen (z. hierboven) worden beredeneerd, andere fouten worden verbeterd (bovenbouw L.O.).
De onveranderlijke vormen worden ingeoeft zoals de onveranderlijke woorden (géén in te vullen uitgang).

3. De hoogfrequente vormen dienen als kapstok voor het (naar analogie ?) juist schrijven van minder frequente vormen (M.O.).

Paul Van Herck, P/a Stedelijk Pedagogisch Centrum,
Bischofstraat 71, 2000 Antwerpen.